

Fuglekoret - i cykelhøjde ved Vest Stadil Fjord

En perle for dem der holder af naturen og dens fantastiske lyde. **Koret består af tusinder af fugle**, tilhørerne er ganske få, for vi er på de store vidder.

Tidligere var Vest Stadil Fjord forbundet med Stadil Fjord og Ringkøbing Fjord. Udenom lå store sumpede arealer, der blev afvandet med pumper. Dengang var formålet at dyrke mest muligt, man tænkte ikke så meget i natur og brakmarker. Hele området er ca. 14 km fra N til S og 2-3 km fra vejen langs Vesterhavet i V, til diget der går langs Sundå i Ø. Sundå der egentlig er en kanal.

Det er meget vigtigt at tage kikkerten med på turen, der starter midt i området ved P-pladsen og **Bjerg Thomsens hytte på Skelmosevej**. Bjerg Thomsen var omkring 1950 datidens Søren Ryge Petersen.

Et fugleudkigstårn ligger i grantykningen S for hytten, kigger man herfra mod S, ser man ud over vildtreservatet Vest Stadil Fjord. Mod N har vi det område, hvor man i 1999 hævede vandstanden med 90 cm. et naturgenopretningsprojekt til stor glæde for dyre- og plantelivet. Et projekt der udover at tilgodese naturen også har skabt en væsentlig produktion af tagrør. Kreaturer sørger for, at vegetationen holdes nede, men i visse områder plejes en høj vegetation for at beskytte en bestand på omkring 100 stykker råvildt.

På diget langs østsiden af området går en ny 11 km lang og **meget fin cykelsti**, flere steder er der etableret rastepladser med borde. Fra stien har man en fantastisk udsigt over de flade arealer med et fugleliv uden lige. For en ekspert i fuglestemmer er det et rent eldorado, for os alle, der lytter til det **tusindtallige fuglekoret**, er det som at høre englens synges. **En himmelsk oplevelse af toner** - selv Carl Nielsen kan ikke konkurrere. Forår og efterår gæstes området af omkring 30.000 gæs på vej til og fra ynglepladserne på bl.a. Svalbard.

Tilbageturen på cykel tager man langs Vesterhavet. Ved Sidselbjerg er der en storslået udsigt over såvel hav som fjord. Her i klitterne ligger også Strandgaarden, **et strandfogedhjem indrettet som museum**, her vises også redningsudstyr brugt ved strandinger. På Strandgaarden kan man i en lille hyggelig cafe nyde sin kaffe.

Ikke kun fuglekoret men også historien i området omkring Vest Stadil Fjord er spændende.

Vælger man at starte turen fra Ringkøbing, følger man Ringkøbing Fjord mod V over Vonå, der har det særpræg, at **vandet kan løbe begge veje**, alt efter om vandstanden er højst i Ringkøbing Fjord eller i Stadil Fjord.

Når Vonå er passeret, følges cykelstien mod venstre langs fjorden forbi **Gammel Sogn Kirke**, hvor der i tagkonstruktionen findes **egebjælker med runetegn**. Kirkens tårn har været 20 alen højere, og da der var åbent vand til havet, tjente det som sømærke for fiskerne.

Overfor kirken ligger den gamle stråttækte skole, hvor **Niels Johannes Fjord** er født. Fjord var forsøgsleder på Landbohøjskolen, en foregangsmand i dansk landbrug og som sådan kendt over hele verden.

En km. inde i landet har vi byen Kloster, hvor **arkitekt Martin Nyrop**, der tegnede Københavns Rådhus, er født. Kort før Søndervig drejes op langs golfbanerne, hvor mange ”handikappede” ynder at gå en runde på 18 huller. Videre nordpå mellem de to Stadil fjorde og så kommer man igen til Skelmosevej.

Lige N for det kreative område findes ”*flækker*,” der sin lidenhed til trods har sat sit navn på danmarkskortet nemlig Stadil og Vedersø. I Stadil er hyrdedreng, lærer, landbrugets foregangsmand og politiker **Ole Chr. Kirk** født. Han var medunderskriver af Grundloven, var den første i Danmark, der brugte drænrør og arrangerede Danmarks første dyrskue i 1832.

Og så var der ”*Degnen fra Stadil*” lærer og sognerådsformand I.C. Christensen. Han var en af dansk politiks store mænd, blev konseilspræsident men faldt grundet Albertis bedrageri i 1908. Mange fingeraftryk har I.C. sat i dansk politik. Familien flyttede til Hee, hvor I.C.’s Hus i dag fungerer som et museum for hans liv og arbejde.

Stadil Kirke er bestemt også et besøg værd, kirkens klenodie er **Det Gyldne Alter**.

I Vedersø Præstegård er den kendte **arkitekt Ulrik Plesner** født, 64 år før en ung og særdeles ukendt pastor **Kaj Munk** arriverede præstegården.

Frede Lauritsen

Vest Stadil Fjord var indtil 1800-tallet forbundet med Stadil Fjord og Ringkjøbing Fjord. Udenom lå der store sumpede arealer. Vandstanden varierede meget efter årstid og vindretning, så diger og afvanding var nødvendig, hvis der skulle "*brød på bordet*" hos klitbonden. Digerne blev bygget i 1863 og vandstanden sænket til 0,4 m. under havets overflade, men afvandingsforsøgene mislykkedes, grundet efterårsstormenes digebrud og for lille pumpekapacitet. Således satte storme i 1911 og 1923 hele arealet under vand, og avlen blev mistet med armød til følge. En større pumpe blev etableret, men under Anden Verdenskrig kunne man ikke skaffe dieselolie til pumpen. I 1949 installeredes en elektrisk pumpe, der holdt vandet ude, så fjordbunden kunne dyrkes. I 1954 sænkedes vandstanden yderligere til 1,4 m under havets overflade, med en pumpe hvis kapacitet var 1.200 liter pr. sekund. Resultatet blev, at yderligere 1000 hektar kom under plov. Det var dengang, politikken gik ud på at dyrke så meget som muligt, man tænkte ikke i brakmarker. I 1960 købtes området af grev Carstenskjold, der grundet økonomiske smerter måtte sælge, og i 1993 udnyttede staten sin forkøbsret og overtog området. Hele området, der har tilsyn fra Skov- og Naturstyrelsen, er ca. 14 km fra N til S og 2-3 km fra klitvejen til diget, der løber langs østkanten af Sundå, der egentlig er en kanal.

Skelmosevej deler området, N herfor har man etableret et okkerfældningsanlæg, der filtrerer og ilter vandet. I den nordlige del enedes man om at hæve vandstanden med 90 cm. fra -1,40 til kun 0,5 m. under havets overflade, begge dele for at forbedre vandkvaliteten.

Til de koloniynglende fugle er der i området etableret tre "*rævesikre*" øer. Men man glemte, at "*Mikkel*" også kan svømme. Skulle en af disse øer blive indtaget af skarver, vil de omgående blive bekæmpet.

Kreaturer sørger for, at vegetationen holdes nede, men i visse områder plejes en høj vegetation for at beskytte en bestand på hen mod 100 stykker råvildt. Vandområderne har et rigt fiskeliv. Det sydlige areal er fra 1. sept. 1998 udlagt som vildtreservat, dvs. at jagt som hovedregel er forbudt, men Skov- og Naturstyrelsen holder efteråret igennem en ugentlig jagt. Ræven må dog jages hele året.

Ved Skelmosevej findes en P-plads, her står Bjerg Thomsens historiske hytte som et informationscenter for området. Bjerg Thomsen var tilknyttet Kalø og kan betegnes som 1940 og 50-ernes Søren Ryge Petersen og for øvrigt far til Poul Thomsen. Her går også den 11 km. lange asfalterede cykelsti. Forår og efterår gæstes området af omkring 30.000 gæs på vej til og fra ynglepladserne på bl.a. Svalbard. Gæssene fodres om foråret med 50 tons korn, da de ellers vil ragere områdets nysåede kornmarker. Udgifterne hertil betales af staten.

Den der forstår at lytte, kan opleve et tusindtalligt fuglekor ud over engarealerne - en himmelsk lyd, som selv Carl Nielsen ikke kan konkurrere med.

Samarbejdet mellem de private lodsejere og Skov- og Naturstyrelsen er forbilledlig, men der har været mange sværdslag undervejs. Det er Danmarks største naturgenopretningsprojekt - pris 30 mio. kr. Projektet har skabt en væsentlig produktionsudvidelse af tagrør, hvoraf der kan høstes 90%, dvs. 2-3.000 travet af 20 bundter. Tagrør udgør den absolut væsentligste økonomiske vægt på indtægtssiden. Grundet fuglene må der ikke høstes hø, før rugesæsonen er ovre. (Se art)

Tidligere udgivelser:

- 1980 Andorra
- 1987 Arnold - novelle
- 1990 Thailand på godt og ondt
- 1991 Sydamerika Chile - Brasilien
- 1992 "Jambo" Kenya - du forunderlige land
- 1993 Barnløshed - adoption
- 1994 En lille bid af tilskudssamfundet: "Jeg løfter røret"
- 1994 Tidsskildrer. Kronologisk leksika. Ajourføres løbende
- 1994 Leksikassen. Ord jeg er ramlet i uden til fulde at forstå. Ajourføres løbende
- 1995 De Slesvigske Krige
- 1995 Østeuropa i forandring
- 1995 Colombia - smuk og mangfoldig
- 1996 Hærvejens historie - i cykelhøjde
- 1996 Øretæver i tilværelsen
- 1996 Æseløre - litteraturanmeldelser. Ajourføres løbende
- 1997 En dag i 1997
- 1997 Budapest & Ungarn - i efterårsdragt
- 1997 Lolland-Falster & Møn - i cykelhøjde
- 1997 Ego - det bevidste jeg
- 1998 En lille stump af det mægtige Kina
- 1998 Storebælt - i cykelhøjde
- 1999 Skt. Petersborg - paladsernes by bygget på sumpen
- 1999 Sjælland Stevns - Masnedø - Asnæs - i cykelhøjde
- 1999 Et eventyr om julenissens morgensvømmetur
- 2000 Madeira - en blomstrende ø
- 2000 Rom - Den evige Stad
- 2001 En lille stump af Himalaya - verdens tag
- 2001 Samos - en ferieø for alle
- 2001 Samsø - i cykelhøjde
- 2002 Limfjorden øst - i cykelhøjde
- 2002 Vest Stadil Fjord - i cykelhøjde
- 2002 Wien - musikkens by
- 2002 Mozart - hvordan var han egentlig?
- 2002 Egypten - Nilens gave
- 2003 Steen Steensen Blicher - hvordan var han egentlig? (Redigeret 2010)
- 2003 Vietnam - Østens smukke, venlige land i forandring
- 2003 Limfjorden vest - i cykelhøjde
- 2004 Grænselandet - i cykelhøjde
- 2005 H.C. Andersen - hvordan var han egentlig?
- 2005 Mexicos - Store Riger
- 2005 Sjælland nord - i cykelhøjde
- 2005 Paris - byernes by
- 2006 IKA MARKED - gennem 27 år
- 2006 Skal vi hejse Dannebrog, eller skal vi brænde det?
- 2006 Hven - i cykelhøjde
- 2006 Sydfyn og Det Fynske Øhav - i cykelhøjde
- 2006 Bulgarien - et smukt og alsidigt land
- 2006 Sydafrika - en regnbuenation
- 2007 Søren Aabye Kierkegaard - hvordan var han egentlig?
- 2007 Kaj Munk - hvordan var han egentlig?
- 2007 Vendsyssel - i cykelhøjde
- 2007 N.F.S. Grundtvig - hvordan var han egentlig?
- 2007 Cornwall - den sydvestlige del af England
- 2008 Læsø "Kattegats Perle" - i cykelhøjde
- 2008 Ti Radioforedrag - fra The Big Bang til år 1380
- 2009 Ti Radioforedrag - fra år 1380 til år 1682
- 2009 Chile - det lange land i ly af Andesbjergene Peru - inkaernes land
- 2009 Lissabon - en smuk og alsidig by

Frede Lauritsen - Herringvej 7B^{1.1.} 6950 Ringkjøbing Tf: 97 32 15 32 fredelau@webspeed.dk